

фільму елементи старих відеозаписів самого професора.

Кульмінаційною точкою у фільмі, на наш погляд, є епізод – фрагмент писемного мовлення, зокрема листування Йосипа Олексійовича з Юрієм Шевельовим, начитаного впізнаним і за кадром голосом – Андрія Куликова, який варто зачитувати:

“Але закарпатські говори українські, тобто загальний напрям розвитку (мовного) тут був такий, як і в українських говорах на північ і північний схід від Карпатського хребта. На цьому у своїй доповіді я зупинився, бо далі про те, що думав, не смів і заїкатися. А думав тоді я, власне, так: якщо закарпатські говори українські і якщо вони так довго і природною перепоною, і політично були ізольовані від основного українського материка, то це мало б означати, що «гени» українських явищ на Закарпаття принесені ще до X-го століття. Отже, українська мова почала формуватися не з XIII чи XIV століття, як офіційно проголошувалося згорі, а задовго до цього; отже, «спільна колиска» – то політична фікція. Можна сказати, що я боягуз, що я не відважився сказати про все, що думав. Але в той час я не наважився, бо це могло б спричинити мандрівку «не в столь отдаленные места»”.

Юрій Шевельов відповів: “А боягузтва я Вам аж ніяк закинути не можу. Не кажучи вже про загрозу для Вас особисто, Вас би затюкали, тезу Вашу поховали б у зливні лайки... Щоб говорити повну правду на «родіне», – змоги ані найменшої не було. Дай Боже тільки, щоб такі часи не повернулися». І далі: «... закарпатські говірки доводять недвозначно, що формування української мови сталося в передісторичні часи, це для мене річ не дискусійна. Я показав це на фонетичних змінах, а Ви на лексичному складі. Уже одного ряду таких доказів досить для того, щоб довести цей факт. А вже коли збігаються дві такі аналізи, роблені абсолютно незалежно одна від одної, то й найскептичніший Хома Невірний не може сумніватися. Бог ніби спеціально створив закарпатські говірки, щоб довести цю тезу”.

Розв'язку кінострічки “Життя на карті діа-

лекту” становлять ключові слова: “Працював до одержимості. Пора!”, які викликають у душі глядача бурю емоцій на час, що став немилосердним, а просто по-людському – сльози.

Вартий нашої уваги також епілог – це відзначення в Ужгородському національному університеті 90-річчя від дня народження Йосипа Олексійовича Дзензелівського.

На превеликий жаль, у стрічці відсутній миколаївський епізод життєвого портрету мого викладача, наукового керівника, вчителя і наставника, вченого зі світовим іменем Йосипа Олексійовича Дзензелівського. Його батьківська турбота проявлялася до мене в тому, що після закінчення Ужгородського національного університету я, зовсім чужа для його родини дівчина з південної Волині, поїхала працювати на Миколаївщину.

Йосип Олексійович 1997 року протягом двох тижнів читав лекції зі спецкурсу “Історія українського мовознавства” для студентів-філологів Миколаївського державного університету, а впродовж 2003-2004 навчального року працював професором на кафедрі культури мовлення та редагування. За його сприяння в університеті було відкрито одно-разову аспірантуру зі спеціальності 10.02.01 – українська мова, яку успішно закінчили та захистили кандидатські дисертації Світлана Каленюк, Ольга Жвава, Світлана Гузенко, Тетяна Білявська.

Підсумовуючи, зазначимо, що науково-популярний фільм “Життя на карті діалекту” є першою і професійною спробою в документалістиці студентів і викладачів кафедри журналістики Ужгородського національного університету. Все ж таки від усіх учнів хочемо висловити найглибшу вдячність аспіранткам Й. О. Дзензелівського, нині доцентам УжНУ, Галині Шумицькій і Юлії Юсип-Якимович за ідею та написання сценарію до кінострічки.

Любов Спанатій,

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

COGITO, ERGO SUM (Я МИСЛЮ, ОТЖЕ, ІСНУЮ)*

Саме ці слова Рене Декарта стали епіграфом до науково-популярного видання «Гостромо перо. Основи журналістикознавчих розвідок», авторами якого є доценти кафедри журналістики Галина Шаповалова та Ярослава Шебештян. Книга побачила світ у видавництві «Карпати» за сприяння управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Закарпатської облдержадміністрації у рамках програми, що передбачає

* Шаповалова Г., Шебештян Я. Гостромо перо. Основи журналістикознавчих розвідок / Г. Шаповалова, Я. Шебештян. Ужгород: Карпати, 2013. – 000 с.

© Шумицька Г., 2013

підтримку видання творів закарпатських авторів. Посібник стане у пригоді не лише студентам, а й молодим, та й досвідченим науковцям. І не тільки у сфері журналістикознавства. Адже висвітлює обов'язкові складові наукової роботи – від пошуку ідеї до її втілення, – з'ясовує специфіку типових видів і форм розвідок, принципи і методи наукового осмислення дійсності, обґрунтовує засади опрацювання теоретичних джерел та емпіричного матеріалу.

Як зауважують самі автори, «видання укладене з урахуванням того, що всяка наукова робота ґрунтується на принципах гносеології, є творчою, свідомо прогностичною і синтезуючою діяльністю,

котра втілюється у різних формах і засобах пізнання...». Вдаючись до тлумачення таких базових й далеко неоднозначних понять, що є водночас формами й нерідко засобами наукового пізнання, як «ідея», «проблема», «гіпотеза», «концепція», «теорія», авторки слушно, на наш погляд, зауважують, що фундаментальною основою наукової діяльності, як і будь-якої іншої, є творчість, а вона, як відомо, не завжди вписується у готові схеми. Попри прагнення до об'єктивності, що є першим і визначальним принципом гносеології, процес пізнання є завжди суб'єктивним і не має меж. У цьому й полягає особлива притягальність наукової діяльності як типу творчого синтезу.

Рекомендаціями щодо написання тексту, стандартів оформлення, а також захисту студентської наукової роботи зможе скористатися кожен, хто приступає до її виконання, незалежно від факультету, напряму підготовки, спеціальності, курсу. З огляду на це особливо цінним є третій розділ посібника, у якому особлива увага приділена структуруванню студентської розвідки, а також її стилю. Авторки слушно акцентують увагу на таких важливих комунікативних ознаках наукового тексту, як точність (відповідність змісту позамовній дійсності) та однозначність, котрі, як і логічність, тісно пов'язані з дотриманням законів логіки: закону тотожності, закону протиріччя, закону виключеного третього, закону достатньої підстави тощо.

Дуже корисним у цьому розділі є наведений авторками перелік стереотипних формул, яким часто послуговуються у науковому мовленні: «вибір теми зумовлений...», «джерельну базу становить...», «досягнення мети передбачає вирішення таких завдань...», «науково-теоретичну базу складають...», «це дозволило зробити висновок про...» тощо. Зрозуміло, що специфіка їх застосування зумовлюється предметом дослідження, змістом і видом роботи, комунікативними потребами, проте стануть у нагоді кожному, хто прагне до ефективного і, зрештою, ефектного втілення результатів власної пізнавальної діяльності.

Доречними є також наведені вимоги до оформлення, у тому числі й технічного, наукового дослідження: названі всі необхідні архітектонічні компоненти, вказані обсяги різних за жанром студентських наукових робіт (курсної, бакалаврської, дипломної, магістерської).

Доречними є рекомендації щодо підготовки й оприлюднення наукового виступу під час процедури захисту наукової роботи. Це важливий завершальний етап виконання наукового дослідження, що має засвідчувати рівень фахової компетенції дослідника й потребує належної підготовки. У цьому сенсі дуже важливим є Розділ 5 рецензованого видання, у якому наводиться перелік комунікатив-

них якостей культури наукової мови, пропонуються мовноетикетні формули відповідно до різних комунікативних ситуацій наукового формату.

Авторки звертають також увагу на врахування законів спілкування, які мотивують і правила ефективної взаємодії у науковій сфері: закон залежності ефективності спілкування від комунікативних зусиль, закон дзеркального розвитку спілкування, закон емоційного пригнічування логіки тощо (с.81-82). Їх розуміння, врахування під час комунікації, наукової у тому числі, а також оволодіння культуромовними та етикетними принципами дасть змогу молодому досліднику почувати себе комфортно й на належному рівні донести аудиторії необхідну інформацію.

Доречними у цьому розділі є також наведені типові культуромовні недоліки, що трапляються у студентських наукових роботах (с 66-69). Бодай загальне ознайомлення зацікавленої особи з ними дозволить їй уникнути помилок на різних рівнях: змістовому, архітектонічному, мовленнєвому тощо.

Таким чином, у праці особливу увагу приділено культурі оформлення наукової думки. Ті, хто робить перші кроки на шляху до опанування азів наукового мовлення, зможуть знайти навіть готові стереотипні формули, які слід уживати у наукових текстах, враховуючи специфіку предмету дослідження, комунікативних потреб тощо.

Додатки до видання, що вміщують термінологічний словник-мінімум (с.89-111), словник-мінімум загальноприйнятих скорочень, уживаних у медіа- та науковій сферах (112-137), сталі словосполучення, доречні в науковому і медіа мовленні (138-140), актуальну проблематику журналістичкозначих досліджень (с.141-146), рекомендовану наукову літературу з журналістичкознавства (147-162), деякі потенційні джерела фактичного матеріалу (с. 163-164), зразки оформлення використаної наукової літератури (с.165-166) є просто безцінною допомогою для науковця-початківця.

Гадаємо, що поява такого видання є абсолютно на часі, особливо в аспекті сучасного розвитку нашого вишу, коли йдеться про здобуття ним статусу дослідницького. Випускник такого закладу повинен уміти мислити, системно оцінювати явища буття, бачити перспективу, ставити мету, залучати адекватний інструментарій на шляху до її досягнення, а цього неможливо досягти без систематичної наукової роботи – як викладачів, так і студентів.

Підтвердженням цього слугують завжди актуальні слова відомого німецького філософа Карла Ясперса: «Якщо виходити з того, що Університет шукає істину за допомогою науки, то дослідження є його основним завданням».

*Галина Шумицька,
доцент кафедри журналістики УжНУ*